

YEREL SİYASETTE KADIN TEMSİLİ: 31 MART 2019 YEREL SEÇİMLERİ: KIRKLARELİ İLİ ÖRNEĞİNDE BİR DEĞERLENDİRME

Sezgin SEZGİN¹

ÖZ

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunda gündelik hayatın hemen her aşamasında pek çok sorunla karşılaşılmaktadır. Bu sorunların yaşandığı en temel alanlardan biri de kadınların siyaset mekanizmasına erişiminde yaşanan problemlerdir. Kadınların siyasetin çeşitli kademelerine katılımı dünya genelinde düşüktür. Diğer ülkelere kıyasla bu konuda henüz 1934 yılında oldukça erken bir dönemde adım atmış olan ülkemizde de kadınların siyasete katılımı konusunda pek çok handikap vardır. Siyasi partilerin uyguladıkları kadın kotası ve pozitif ayrımcılık gibi kadınların siyaset mekanizmasına katılımını artırıcı çözüm önerileri de arzu edilen noktaya ulaşmış değildir.

Bu çalışma kadınların siyaset mekanizmalarında yeterli düzeyde temsil edilmediğini ortaya koyması bakımından 31 Mart 2019 Yerel Seçimleri ölçeğinde Kırklareli ili özelinde bir değerlendirmeyi ele almaktadır. Bu kapsamda Kırklareli'nin 31 Mart 2019 Yerel Seçimleri sonuçları ve aday listeleri Yüksek Seçim Kurulu'nun ilân ettiği verilerden yararlanılarak sunulmuş; ardından il içerisindeki merkez ve ilçe belediye başkan adaylığı, belediye meclis üyesi adaylığı ve il genel meclisi üyeliği adaylığında kadınların temsil oranları ele alınmıştır.

Çalışmanın hipotezi; Kırklareli ilinde kadınların yerel siyasette temsil oranı çok düşüktür. Kırklareli örneğinde merkez ve ilçe belediyelerinde belediye başkanlığı nezdinde kadınlar temsil hakkı elde edememiştir. İl genel meclis üyeliğinde ise sadece Lüleburgaz ilçesinde 2 kadın aday temsil hakkı kazanırken, diğer ilçelerde il genel meclislerinde kadın temsilci bulunmamaktadır. Belediye meclis üyeliği konusunda da kadınların temsili istenen düzeyde olmayıp yaklaşık %20'lik bir seviyede yer almaktadır. Dolayısıyla Türkiye'de kadınların yerel siyasette temsil sorunu yaşadığı tezi, Kırklareli ili örneğindeki veriler ile doğrulanmıştır. Kadınların yerel siyasette temsilini artırıcı mekanizmalar işletilmedikçe kadınların yerel temsil oranlarının yükselmesi beklenmemektedir.

Anahtar Kelimeler: Katılım, Yerel Siyaset, Kadın Temsili, Yerel Seçimler, Kırklareli.

WOMEN'S REPRESENTATION IN LOCAL POLITICS: 31 MARCH 2019 LOCAL ELECTIONS: AN ASSESSMENT IN THE CASE OF KIRKLARELI PROVINCE

ABSTRACT

There are many problems about gender inequality at almost every stage of everyday life. One of the main areas where these problems are experienced is the problems of women's access to the political mechanism. Women's participation in various levels of politics is low worldwide. Compared to other countries, there are many handicaps about the participation of

¹ Arş. Gör., Kırklareli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, sezgin_sezgin@hotmail.com, ORCID 0000-0002-6625-3997

women in politics in our country, which has already taken a step in this regard quite early in 1934. The political parties' proposals to increase women's participation in the political mechanism, such as the quota of women and positive discrimination, have not reached the desired point.

This study addresses an assessment in Kırklareli province on the scale of the 31 March 2019 local elections as it reveals that women are not adequately represented in political mechanisms. In this context, Kırklareli's 31 March 2019 local elections results and candidate lists were presented using the data announced by the High Election Board; then, the representation rates of women in the province running for central and district mayor, candidate for municipal councillor and candidate for Provincial General Assembly membership were discussed.

The hypothesis of the study is that women's representation in local politics is very low in Kırklareli province. In the case of Kırklareli, women could not get the right to representation before the mayor in the central and district municipalities. While only 2 women candidates in the Lüleburgaz district have the right to represent in the Provincial General Assembly, there are no women representatives in the provincial general assemblies in the other districts. Women's representation is not at the desired level as regards Municipal Council membership, but is at a level of about 20%. Therefore, the thesis that women in Turkey have a problem of representation in local politics has been confirmed by the data in Kırklareli province. Women's local representation rates are not expected to rise unless mechanisms to increase women's representation in local politics are operated.

Keywords: Participation, Local Politics, Women's Representation, Local Elections, Kırklareli.

1.GİRİŞ

2018 yılı verilerine göre dünyada yaklaşık 7,63 milyar insan yaşamaktadır. Oransal açıdan bakıldığında ise her 99 kadına karşılık 103 erkeğin yaşadığı belirlenmiştir (<https://www.unfpa.org/data/world-population-dashboard>). Görüldüğü gibi erkek sayısı nispeten fazla olmasına rağmen kadın-erkek nüfusu arasında büyük bir fark yoktur. Ülkemizdeki oranlara bakıldığında 31 Aralık 2018 itibarıyla toplam nüfus yaklaşık 82 milyon kişidir. Cinsiyetlere göre oransal dağılıma bakıldığında ise ülkemiz nüfusunun yaklaşık %50,2'si erkek, %49,9'i kadınlardan oluşmaktadır (TÜİK, 2018). Ülkemizdeki kadın-erkek nüfusu dağılımı, dünyadaki dağılımla paralellik göstermekte olup, nüfusun yaklaşık yarısını kadınlar oluşturmaktadır.

Nüfus açısından kadınlar savaş dönemleri haricinde nüfusun yaklaşık yarısını oluşturmaktayken birçok temel hakka erişim noktasında eşitsizliklerle karşılaşmışlardır. Ataerkil bir yapılanmanın neticesinde kadının toplumsal hayattaki rolü ev işleri ve çocuk bakımı ile sınırlanmaya çalışılmış, bu sınırlama büyük oranda da başarıya (!) ulaşmıştır. Hayatın hemen her kademesindeki eşitsizlik kendisini siyasal arenada da göstermiştir. Çok uzun yıllar temsil hakkından yoksun olan kadınların bu haklarını elde etmesi dünya genelinde farklı zaman dilimlerinde olmakla birlikte yaklaşık 20. Yüzyılın ilk çeyreğinden sonra mümkün olmuştur. Yasal düzenlemeler ile seçme ve seçilme hakkına kavuşan kadınlar için bu hakkın pratiğe dökülmesi, yasal düzenlemelerdeki gibi açık ve uygulanabilir olmamıştır. Hemen her

yerde mevzuatta kalan kadın temsili, uygulamada sembolik rakamların ötesine geçememiştir. Siyasette temsil hakkına erişimde sorun yaşayan kadınlara listelerde ya çok az yer verilmiş ya da seçilmesi çok zor sıralarda gösterilmişlerdir.

Çalışma temelde iki bölüm üzerinden kurgulanmıştır. İlk bölümde; öncelikle temsil ve siyasal katılma kavramları irdelenmiştir. Daha sonra kadınların siyasetteki yeri ile kadınların siyasete katılım konusunda yaşadıkları problemlere değinilmiş ve bu konuda getirilen alternatif çözüm önerilerine yer verilmiştir. Son olarak ülkemizde kadınların siyasal temsil hakkı ile ilgili tarihsel süreç kronolojik olarak ortaya konmuştur.

İkinci bölümde ise; 31 Mart 2019 Yerel Seçim sonuçları Kırklareli ili ölçeğinde betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Analiz kapsamında merkez ve ilçe belediye başkanlığı ile meclis üyelikleri; il genel meclisi adaylıkları incelenmiştir.

2. TEMSİL VE SİYASAL KATILMA

Temsil kavramının ortaya çıktığı tarih tam olarak bilinmemektedir. Bulut ve Tanıyıcı (2007: 355) temsil kavramının Ortaçağ'ın feodal kurumlarından hareketle ortaya çıktığını ve özellikle 18. ve 19. yüzyıllarda aktif bir şekilde kullanılmaya başladığını ifade etmiştir. Örs (2006: 2) de yaklaşık aynı dönemleri işaret etmekle birlikte, kavramın bugünkü anlamıyla ortaya çıkışının yaklaşık 13. ve 14. yüzyıllara rastladığını belirtmektedir. Kavram; ilk olarak Latince'de, ilerleyen zamanlarda da İngilizce'de Kilise Konseyleri'ne katılmak amacıyla yollanan kişileri ya da İngiliz Parlamentosu'nu ifade etmek amacıyla kullanılmıştır.

19. yüzyılda ulus devlet kavramının gelişmesiyle birlikte bugünkü anlamda temsil sisteminin temel özellikleri görülmeye başlanmıştır. Batı'da kentlerde ticari faaliyetleri elinde tutan kentsoyluların siyasal alandan hak talep etme ve siyasal alana katılma girişimleri neticesinde zamanla kralın otoritesinin zayıflatılması ile kentlerde önde gelen kişiler siyasal alanda temsil hakkı elde etmişlerdir (Nacak, 2015: 148).

Literatürde temsil kavramı ile ilgili pek çok tanımlama mevcuttur. John Locke, Edmund Burke, Thomas Hobbes, John Stuart Mill ve Jean-Jacques Rousseau gibi pek çok düşünür temsil kavramı konusunda farklı yaklaşımlar geliştirmişlerdir. Bu yaklaşımların ortak noktasında; halk gibi düşünen ve halkın içinden olan küçük bir grubun halk adına kararlar alabilmesi ve uygulaması yatmaktadır (Oruç ve Bayrakçı, 2018: 467). Karar alma ve aldığı kararları uygulama yetkisini elinde bulunduran kimseler, halk adına yönetim işlemini icra edecek organı oluşturarak halkın doğrudan kendisini yönetme imkânının olmadığı durumlarda demokrasinin işlevlerinin yerine getirilmesini sağlayacaktır (Araslı, 1972: 10).

Araslı'nın (1972: 10) da belirttiği gibi halkın kendisi adına alınacak kararlara bizzat katılmadığı durumlarda, yani doğrudan demokrasinin etkin yürütülemediği durumlarda halk kendisi adına alınacak kararlar için temsilciler seçmekte ve onları görevlendirmektedir. Günümüz şartlarında gerek coğrafi sınırların genişliği gerek

nüfus sayısının aşırı kalabalık olması gerekse de yönetim sürecinin karmaşık ve katmanlı bir yapıya bürünmesi gibi nedenlerle bireyler kendi temsilcilerini seçmekte ve o temsilciler aracılığıyla yönetime katılmaktadır.

Bireylerin kendilerini doğrudan temsil edemedikleri durumlarda belli bir kesime temsil yetkisini vermesi yeterli değildir. Aynı zamanda demokratik temsil sisteminin de sahip olması gereken özellikler vardır. Temsil sisteminin sahip olması gereken en önemli özellik; temsil edilen nüfusun genel mahiyetteki özelliklerini yansıtması ve o nüfus içerisinde yer alan farklı grupların temsiline imkân sağlanmasıdır (Yaylı ve Pustu, 2008: 143). Hem ulusal hem yerel ölçekteki temsilcilerin belirlenmesinde bu hususa dikkat edilmelidir. Kadın, çocuk, yaşlı, engelli gibi dezavantajlı grupların yanında; çeşitli meslek odalarının, sivil toplum örgütlerinin de temsil mekanizmasında yer almasına dikkat edilmelidir. Farklı çıkar gruplarına ait farklı temsilcilerin yer aldığı mozaik bir temsil sisteminde, her çıkar grubu kendisi ile ilgili alınacak kararlarda temsil ettiği kesim adına söz söyleme ve alınacak kararları etkileme potansiyeline sahip olacaktır.

Ulusal siyasette temsilciler ile seçmenler arasındaki ilişki kuvvetli değildir. Bu ilişkinin kuvvetli olmamasında toplumsal ve coğrafi nedenler etkilidir. Ulusal temsil hakkını elde eden temsilciler daha kalabalık bir nüfusun hak ve menfaatlerini korumakla yükümlüdür. Oysa yerel siyasette durum böyle değildir. Temsilciler – büyük çoğunlukla- daha yerel olmakta, hitap ettikleri kitle daha küçük ve coğrafi büyüklük olarak da daha küçük bir alana yayılmaktadır (Çitci, 1996: 6). Örneğin 3 milletvekili çıkartan Kırklareli’nde temsilciler yaklaşık 360 bin kişiyi temsil ederken; 25 üyeye sahip belediye meclisi yaklaşık 103 bin kişiyi temsil etmektedir. Dolayısıyla yerel siyasetin halka olan yakınlığı katılım mekanizmasını da artırıcı bir rol üstlenmektedir.

Bireyler ulusal ve yerel siyasete bir şekilde katılım gösterirler. Siyasal katılma adını alan bu faaliyet mutlaka parlamentoda veya yerel meclislerde olmak zorunda değildir. En basit siyasal katılım aracı olan oy verme davranışını dahi gerçekleştirilmeyen birey bile bir şekilde sandığa gitmeyerek seçim sonucunu etkilemektedir. Dolayısıyla hayatı boyunca tüm bireyler, bilerek veya bilmeyerek siyasal katılımın içerisinde yer alırlar. Yazıcı’ya göre (2018: 697) siyasal katılma; birey ya da toplumsal örgütlerin siyasal alan ve siyasal politikalarla ilgili karar alma aşamalarında rol alması, onları etkilemesi veya yönlendirmesine yönelik gerçekleştirdikleri faaliyetlerdir. Çukurçayır (2012: 39) ise siyasal katılmayı dar ve geniş anlamda olmak üzere ikiye ayırmıştır. Dar anlamda siyasal katılma sadece seçimlere katılma olarak ifade edilebilirken; geniş anlamda ise bürokrasi ve siyasal karar alma süreçlerinin her aşamasına katılım olarak belirtilebilir.

Robert Dahl siyasal katılım düzeyleri konusunda dört farklı düzey olduğunu ifade etmektedir. Bu düzeylerden ilki ilgidir. Bireyin siyasal hareketleri izleme derecesini ifade etmektedir. İkincisi önemsemedir. Önemseme ile siyasal olaylara atfedilen önem derecesi anlatılmaktadır. Üçüncüsü bilgidir. Siyasal olaylar

çerçevesinde sahip olunan bilgi düzeyi ile ilgilidir. Dördüncüsü de eylemdir. Bireyin alınan siyasal kararları etkilemek amacıyla sarf ettiği çabadır (Dahl, 1963: 56-57'den Aktaran: Baykal, 1970: 31).

Dursun (2016: 241) siyasal katılmayı etkileyen faktörleri üçe ayırmıştır. Bunlardan ilki sosyo-ekonomik faktörler, ikincisi psikolojik faktörler ve üçüncüsü de siyasal faktörlerdir:

Sosyoekonomik faktörler: İçerisinde kişinin geliri, eğitimi, mesleği ve siyasal kaynakları yer almaktadır. Bireyin sahip olduğu gelir açısından bakıldığında; gelir seviyesi yüksek olan bireyler diğer şartlar konusunda eksikleri olsa dahi siyasal katılım konusunda etkilidirler. Aynı zamanda gelir seviyesinin yükselmesi, bireyin siyasal mekanizmaların en üst aşamalarına katılma konusunda motive etmektedir (Turan, 1977: 76).

Psikolojik Faktörler: Dilber (2013: 4) siyasal katılmayı etki eden psikolojik faktörleri olumlu psikolojik faktörler ve olumsuz psikolojik faktörler olarak ikiye ayırmıştır. Siyasal katılmayı etkileyen olumlu psikolojik faktörler; siyasete ilgi duyma, sosyal girişkenliğin yüksek olması, siyasal etkinlik hissini güçlü olması ve vatandaşlık duygusunun yüksek olmasıdır. Siyasal katılmayı etkileyen olumsuz psikolojik faktörler ise; siyasal yabancılaşma hissini varlığı, kendisini siyaset dışı olarak görmesi ve kuralsızlığı benimsemesidir.

Siyasal Faktörler: Ülkedeki siyasal yapının demokratik olup olmaması, bireylerin siyasal katılımı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Ayrıca demokratik sistemin özgür bir yapıya sahip olup olmaması, bireylerin örgütlenmesi hakkında çıkartılmış yasalardan örgütlenmeyi kolaylaştırıp kolaylaştırmaması, seçim barajının yüksek olup olmaması, seçim sisteminin temsilde adaleti sağlayıcı niteliğinin olup olmaması ve seçimin genel ya da yerel seçim olması bireylerin siyasal katılmaları üzerinde etkili siyasal faktörlerdir (Çaha vd.,1996:215). Duran (2005: 135) bunlara ek olarak kitle iletişim araçları ve örgüt üyeliğinin de siyasal katılma üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir. Kitle iletişim araçlarını takip eden bireyler ulusal ve uluslararası pek çok güncel gelişmeden haberdar olmakta ve siyasete dair farkındalıkları artmaktadır.

3. SİYASETTE KADININ YERİ

Kadınlar nüfusun yaklaşık yarısını oluşturmakla birlikte hem ulusal parlamentolarda hem de yerel siyasette oldukça az temsil imkânı bulmaktadır. Temsil imkânları bölgeden bölgeye, ülkeden ülkeye, kentten kente farklılık arz etmektedir. Yukarıda belirttiğimiz siyasal katılma etki eden faktörler her coğrafyada farklı şekilde tezahür etmektedir. Dolayısıyla kadınların siyasette temsili konusunda oran coğrafyalara göre değişse de dünya geneline bakıldığında oldukça düşük bir seviyede kalmaktadır. Nitekim Parlamentolar Arası Birlik'in (IPU) 2017 yılındaki raporuna göre dünya çapında kadınların temsil oranı %23,6 iken (Kumar, 2017: 77), 2019 yılında bu oran %24'e yükselmiştir (IPU, 2019). Bu düşük oran kadınların siyasette

eşit temsiliyi sağlamaları konusunda uzun bir mesafeye ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Yine Parlamentolar Arası Birlik'in (IPU) 2019 yılı 'Parlamentolarda Kadınların Temsili-Bölgesel Ülkeler' başlıklı raporunda dünya geneli 8 farklı bölgeye ayrılmış ve kadınların alt ve üst meclislere göre temsil oranları belirtilmiştir. Söz konusu rapora göre kadınların alt ve üst meclislere göre temsil oranları şu şekildedir:

Tablo 1: IPU Parlamentolarda Kadınların Temsili-Bölgesel Ülkeler

Bölgesel Ortalamalar	Alt Meclisler (%)	Üst Meclisler (%)	Her İkisi (%)
İskandinav Ülkeleri	44	-	-
Amerika (kıtası)	30.6	31.5	30.8
Avrupa (İskandinav Ülkeleri Dahil)	29.6	28.5	29.4
Avrupa (İskandinav Ülkeleri Hariç)	28.1	28.5	28.2
Sahra Altı Afrika	24.1	23.9	24
Asya	20.1	16.7	19.7
Arap Devletleri	17.7	10.7	16.8
Pasifik	16.6	43.8	19.4

(Kaynak: <http://archive.ipu.org/wmn-e/world.htm> 17.12.2019).

Tablo 1'de görüldüğü gibi kadınların parlamentolarda temsil oranları dünya genelinde oldukça düşük seviyededir. Kadın temsil oranlarının kıyaslamasına bakıldığında en yüksek oran %44 ile İskandinav ülkelerinin bulunduğu coğrafyaya aittir. En düşük oran ise Pasifik ülkelerinin yer aldığı coğrafyadadır. Avrupa açısından bakıldığında İskandinav ülkeleri dahil edildiğinde oran yükselmekte, dahil edilmediğinde düşmektedir. Dolayısıyla Avrupa'nın genelinde kadın temsil oranları düşüktür. Amerika kıtasında yer alan ülkelere temsil oranı %30,8'dir, seviye düşük olsa da diğer bölgelere kıyasla üst sıralarda yer almaktadır. Sahra Altı Afrika, Asya ve Arap Devletleri açısından da kadın temsil oranı henüz %25'lik orana dahi ulaşmamıştır.

Ülkelere göre kadının siyasetteki yeri konusundaki en güncel rapor Birleşmiş Milletler (BM) ve Parlamentolar Arası Birlik'in (IPU) 2017 yılında hazırlanmış oldukları 'Siyasette Kadın 2017' başlıklı rapordur. Bu rapora göre ülkeler dünya parlamentolarında kadın temsili ve kadın bakan sayısı olmak üzere gruplandırılmışlardır. Söz konusu sınıflandırmaya göre parlamentoda en fazla kadın milletvekiline sahip ülke %61,3'lük oranla Ruanda'dır. Ruanda'yı %53,1 ile Bolivya izlemektedir. Listenin en altında parlamentolarında hiç kadına yer vermeyen dört ülke

yer almaktadır. Bu ülkeler; Mikronezya Federal Devletleri, Katar, Vanuatu ve Yemen'dir. Türkiye ise %14,9'luk oranla 193 ülke arasında 132. sırada yer almaktadır. Kadınların bakanlık pozisyonuna göre ise; %52,9'luk oranları ile Bulgaristan, Fransa ve Nikaragua ilk sırayı paylaşmaktadır. Son sırayı ise kadınlara bakanlık görevi vermeyen 13 ülke (Azerbaycan, Belize, Brunei, Komorlar, Guinea-Bissau, Macaristan, Kiribati, Pakistan, Palau, San Marino, Suudi Arabistan, Tonga ve Vanuatu) paylaşmaktadır. Türkiye kadın bakan sayısına göre %3,8 ile 168. sırada yer almaktadır. (UN ve IPU, 2017).

Kadınların yerel siyasete katılımı iki farklı yolla kendini göstermektedir. Bunlardan ilki; kadınların bizzat kendisinin siyasal bir aktör olarak siyaset arenasında yerini almasıdır. İkincisi ise; kentsel hizmetlerden yararlanma ve kullanma çerçevesinde mahalli idarelerin kararlarından doğrudan etkilenen bir aktör olarak katılımdır (Oruç ve Bayrakçı, 2018: 472-473). Kadınların bir siyasal aktör olarak siyaset mekanizması içerisinde yer alması makalenin içerisinde oldukça ayrıntılı değerlendirilmektedir.

Ülkemizde kadının siyasette karar alma mekanizmalarına katılımı, dünya ortalamasının altında ve düşüktür. Ayrıca kadının siyasette karar alma mekanizmalarına katılımı genel ve yerel seçimlere göre farklılık göstermektedir. Ülkemizde yıllara göre kadın milletvekili oranları Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2: Türkiye'de Kadın Milletvekili Oranları

Seçim Yılı	Parlamentodaki Milletvekili Sayısı	Kadın Milletvekili Sayısı	Kadın Milletvekili Oranı (%)
1935	395	18	4,6
1939	400	15	3,8
1943	435	16	3,7
1946	455	9	2,0
1950	487	3	0,6
1954	535	4	0,7
1957	610	7	1,1
1961	450	3	0,7
1965	450	8	1,8
1969	450	5	1,1
1973	450	6	1,3
1983	400 (1 boş)	12	3,0
1987	450	6	1,3
1991	450	8	1,8
1995	550	13	2,4
1999	550	22	4,0
2002	550	24	4,4

2007	550	50	9,1
2011	550	79	14,4
2015(Haziran)	550	98	17,8
2015 (Kasım)	550	81	14,73
2018	600	104	17,3

Kaynak:(Belli, 2015: 79;
https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.dagilim)

Ülkemizdeki cinsiyet dağılımına baktığımızda, nüfusun yaklaşık yarısını (%49,9) kadınlar oluşturmaktadır. Kadınlar nüfusun yaklaşık yarısını oluşturmasına rağmen Tablo 2’de toplam nüfusa oranla parlamentodaki temsil oranının son derece düşük olduğu görülmektedir. 1961 seçimlerinde %0,6’ya kadar düşen kadın temsilci oranı 7 Haziran 2015 Seçimleri ile en yüksek (%17,8) seviyesine ulaşmıştır. Henüz %25’lik orana dahi ulaşamamış olması, parlamentoda kadınların temsili konusunda daha atılması gereken çok adım olduğunu göstermektedir.

Çalışmanın konusunu oluşturan yerel yönetimlerde kadınların temsil oranları da tıpkı parlamentodaki oranlar gibi oldukça düşüktür. Genel seçimlerde 1935 seçimlerine kadar olan veriler bulunmaktayken, yerel seçimlere ilişkin 1999 yılı ve sonrası verilere ulaşılabildiğinden burada 1999 ve sonrasındaki yerel seçimler değerlendirilecektir. Ülkemizde yıllara göre kadınların yerel yönetimlerde temsil oranları Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3: Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Kadın Temsili

	Toplam Sayı	Kadın Sayısı	Kadın Oranı (%)
1999 Seçimleri			
Belediye Başkanlığı	3.216	20	0,6
İl Genel Meclis Üyeliği	3.122	44	1,4
Belediye Meclis Üyeliği	34.084	541	1,6
2004 Seçimleri			
Belediye Başkanlığı	3.225	18	0,56
İl Genel Meclis Üyeliği	3.208	56	1,75
Belediye Meclis Üyeliği	34.477	799	2,32
2009 Seçimleri			
Belediye Başkanlığı	2.948	44	0,9
İl Genel Meclis Üyeliği	3.379	110	3,25

Belediye Meclis Üyeliği	31.790	1.340	4,21
2014 Seçimleri			
Belediye Başkanlığı	1.398	40	2,9
İl Genel Meclis Üyeliği	1.251	60	4,8
Belediye Meclis Üyeliği	20.498	2.198	10,7
2019 Seçimleri			
Belediye Başkanlığı	1.389	42	3,0
İl Genel Meclis Üyeliği	1.272	48	3,77
Belediye Meclis Üyeliği	19.546	2.283	11,68

Kaynak: (Şahin, 2011: 25; Bayraktar, 2017: 12; <http://www.ysk.gov.tr/tr/29-mart-2009-mahalli-idareler-genel-secimleri/2820> ;<http://www.ysk.gov.tr/tr/30-mart-2014-mahalli-idareler-genel-secimleri/2853> ; 27.10.2019 tarihli, 1902479486 referans numaralı CİMER başvuru sonucu)

Tablo 3'te görüldüğü gibi ülkemizde yerel yönetimlerde kadın temsil oranları oldukça düşük seviyelerdedir. Oransal açıdan bakıldığında kadınların yerel siyasette temsil oranı her geçen seçim dönemi çok küçük yüzdelerde olsa da artmaktadır. Fakat artışın sembolik değerlerde olduğu, toplumun yaklaşık yarısını oluşturan kadınların %11,68 ile yaklaşık 1/5'i oranında -ki bu en yüksek (!) oran- belediye meclisi üyeliklerinde temsil edildiği dikkatlerden kaçmamalıdır.

31 Mart 2019 Mahalli İdareler Genel Seçimleri sonuçlarına girilmeden önce; 8.257 belediye başkan adayının 652'si, 30 büyükşehirde 316 büyükşehir belediye başkan adayının 34'ü, 452 il belediye başkan adayının 38'i ve 2.297 ilçe belediye başkan adayının 174'ü kadınlardan oluşmaktadır. Kadın aday sayısını, toplam aday sayısına oranladığımızda; belediye başkan adaylarının %7,89'u, büyükşehir belediye başkan adaylarının %10,8'i, il belediye başkan adaylarının %8,4'ü ve ilçe belediye başkan adaylarının %7,6'sı kadın adaylardan oluşmaktadır (<http://ka-der.org.tr/8-257-belediye-baskan-adayinin-sadece-652si-kadin/>). 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Genel Seçimleri açısından değerlendirildiğinde belediye başkanlığını kazanan kadın aday oranı bir önceki seçim ile oldukça benzerlik taşımaktadır. İl genel meclis üyeliğini kazanan kadın aday oranı bir önceki seçime kıyasla düşerken, belediye meclis üyeliğini kazanan kadın aday oranında küçük de olsa bir yükseliş görülmektedir.

31 Mart 2019 Mahalli İdareler Genel Seçimleri ardından ortaya çıkan bu oranlar şu tartışmayı da beraberinde getirmektedir: Kadınlar istedikleri halde mi temsilci olamıyorlar yoksa temsilci olmak isteyen kadın sayısı az olduğu için mi oranlar düşük? Söz konusu tartışmanın konusu bu çalışmanın kapsamında olmayıp,

gelecekte kadınların temsil sorunu konusunda çalışma yapacak araştırmacılar için tartışılmaya müsait bir konudur.

4.KADINLARIN SİYASETE KATILIM KONUSUNDA YAŞADIKLARI SORUNLAR VE ALTERNATİF ÇÖZÜMLER

Kadınların siyasete katılımları konusunda yaşadıkları sorunlar oldukça çeşitli ve birbirleri ile kimi zaman iç içedir. Genel itibariyle her ülkede ortak olarak görülebilecek sorunların yanında ülkeden ülkeye hatta aynı ülke içerisinde farklı bölgelerde farklı sorunlar görülebilmektedir. Bu değişkenliğin olmasında coğrafyaların ekonomik şartları, eğitim düzeyi, kadim gelenekten gelen kadına bakış açısı, ülkenin demokratik yapısı, merkezîyetçilik düzeyi gibi çok sayıda faktör etkilidir.

Siyaset mekanizması, toplumda kararlardan etkilenen farklı kesimlerin temsilcilerini içerisinde adil bir şekilde barındırdığı ölçüde demokratiklik kazanır. Kararlardan etkilenen ve nüfusun yarısını oluşturan kadınların temsili ataerkil değerlerle biçimlenmiş, sayısal erkek egemenliği altında kalmış bir zeminde kendi varoluş çabasını sürdürmektedir. Dahası mevcut ataerkil sistemin iyileştirilmesi kapsamında siyasal alana dahil edilen kadın temsilciler de bulunmaktadır, fakat bu yer alış şekli kadına özgü bir siyaset tarzının parti bilincinin gölgesinde kalmasına neden olmaktadır. Siyasal karar mekanizmalarının işlevleri ve işleyişleri tekrardan tanımlanmadığı sürece kadın siyasetçilerin birçoğunun erkeklerin onlara yüklediği, siyasi partilerin kendilerinden beklediği rolün dışına çıkmaları mümkün değildir. Bu kapsamın dışında kalanlar ise siyasal erki ellerinde tutabilmek amacıyla erkekler gibi olmayı/hareket etmeyi seçerler. İlk durum geleneksel kadın imgesi ile açıklanabilirken ikinci durum da erkeklerle özdeşleşme biçiminde açıklanabilir. Bu tür bir konjonktürel yapı içerisinde kadın kamusal hayata katılsa bile ev içerisindeki rolünün uzantılarıyla sınırlandırılmakta ya da erkeklerle özdeşleşmektedir (Yaraman, 2015: 40).

Eril siyasette kadınlara biçilen temel rol çocuklarını yetiştirmeleri ve aile içi geleneksel rollerini yerine getirmeleridir. Kadının temel yaşam alanının önemli bir kısmı evin sınırları ile çakışmaktadır. Toplumsal ve kültürel engellerin yanında, siyasal alanda da kadınların önüne taş koyma silsilesi devam etmektedir. Partilerin yapısı ve siyasal kültür, kadınların siyasal alana dahil olmasını zorlaştırmaktadır. Demokratik sistemlerin bir parçası olan siyasi partilerde de süreç demokrasiden uzak bir şekilde devam etmekte, mevcut parti meclisleri kadınları kadın kolları ile sınırlandırmaktadır. Ayrıca genel merkez ve parti başkanları istedikleri kişileri listelerine koyarak milletvekili seçtirmektedir (Sallan Gül, 2007: 2).

Kadınların özel alanın dışında kamusal alanda erkeklere kıyasla daha az yer bulabilmesi; siyasi ilgi eksikliğinin olması, eğitim seviyesinin düşük olması, gelir düzeyinin daha az olması, yasalardaki ayrımcı düzenlemeler, geleneksel aile yapısının

getirdiği sorumluluklar, ayrımcı cinsel yargılar ve siyasal sistemlerle yeterli düzeyde ilişki kuramamalarından kaynaklanmaktadır (Çağlar, 2011: 59).

Kadınlar geçmişten günümüze süregelen ataerkil aile yapısının çizdiği sınırlarda, aile içerisindeki rolü için hazırlanmıştır. Bu rol henüz yetiştirilme döneminden itibaren hazırlanmakta olup, kız çocukları ile erkek çocuklarının farklı yetiştirilmesi sürecin ilk ayağını oluşturmuştur. Yetiştirilme süreci ev idaresi esasına dayanmış ve aile içerisinde adeta bir 'ücretsiz aile işçisi' konumunda çalışmasını sürdürmüştür. Toplum içerisinde aile içerisine çekilerek aktif statüsünü yitirmiş, erkek ise tam tersine aile dışına çekilerek aktif statüsünü korumuş ve ilerletmiştir (Erbay ve Tuncay, 2006: 26; Negiz ve Üçer, 2012: 4). Kadın geleneksel toplumsal yapı gereği ilk başta evinin kadını ve çocuklarının annesidir. Kendisine biçilmiş olan bu rolü geleneksel aile kalıpları içerisinde gerçekleştirmediğinde toplum tarafından üzerinde bir baskı oluşmaktadır. Dolayısıyla kadın ilk başta özel alanına ilişkin faaliyetlerinden sorumlu haldedir. Eğer toplumsal ve siyasal alana ilişkin eylemlerde bulunmak istiyorsa, bunu temel rollerini gerçekleştirdikten sonraki zamanında yapmak zorundadır (Yurdigül, 2013: 42). Oysa erkeklerin geleneksel toplumsal yapı içerisindeki rolü gereği gerçekleştirdikleri eylemler kamusal niteliktedir ve siyasal alan da bu ortamdan beslenmektedir. Görüldüğü gibi mevcut iş bölümü kuralları, kadınların toplumsal yaşam alanlarını aile ve çevresi ile sınırlandırmaktadır (Sancar-Üşür, 2000).

Kadınların toplumdaki sosyoekonomik statüleri de siyasete katılmaları noktasında önemli bir etkidir. Erkeklerin siyasete katılmaları konusunda belirli bir şart yoktur, ancak siyasete katılacak kişi eğer bir kadınsa siyasal alanda temsilci olabilmesi için belirli şartları yerine getirmesi gerekmektedir. Mevcut siyasal yapı içerisinde bir kadının siyasal temsil hakkı elde edebilmesi için erkeklerden daha kabiliyetli, daha iyi eğitilmiş ve özel yeteneklere sahip olmalıdır. Çünkü belli özellikleri barındırmayan kadınların siyasetten anlamayacakları varsayılmakla beraber, öte yandan aday gösterilmiş kadınların 'vitrine yakışması' ve 'partinin vizyonunu' en üst seviyede temsil etmesi kendisinden beklenmektedir (Pınarcıoğlu, 2017: 19).

Siyasal partilerin mevcut yapısı kadınların siyasal alana girmelerini zorlaştırmaktadır. Meclis'te yer alan çok az sayıdaki kadın milletvekili, olması gereken şekliyle -parti tabanı veya halkın oyu ile- değil, genel merkezlerin belirli elemelerinden süzülerek temsil hakkı elde etmektedir. Başka bir anlatımla, erkekler seçim yarışına girip seçilmekteyken, kadınlar partideki erkek adayların ihtiyaç ve beklentileri doğrultusunda seçim süreçlerine girerek yine erkekler tarafından seçilmektedir. Kadınlardan bu noktada beklenen; erkekler adına ev ziyaretleri gerçekleştirmeleri, parti örgütünün ikna edilmesi, propagandalara ve seçim masraflarına katkıda bulunmalarıdır (Sallan Gül, 2007: 2). Siyasette temsil hakkı elde edecek adayları büyük çoğunlukla partinin üst yönetimleri seçmektedir. Bu sistemle de ilişkili olarak hem ulusal ölçekte hem yerel ölçekte birtakım politik kaynak ve imkanlara sahip olanlar aday olma noktasında önceliklidir. Bu kaynak ve imkanları;

para, zaman, güçlü siyasal ilişkiler, eğitim, deneyim gibi çokça sıralanabilir. Bu sayılan konuların neredeyse hepsinde kadınlar erkeklere göre dezavantajlı konumdadır (Alkan, 2004: 2). Erkek egemen değerler ile biçimlendirilmiş olan siyaset; rekabet, yarışma, kazanma hırsları ile yapılan bir eylemdir. Ancak kadınlar doğası gereği, kendilerinden ziyade ailesini, başkalarını düşünen ve onların ihtiyaçlarına daha duyarlı olan bir sistem içerisinde yetiştirilmişlerdir (Kılıç, 2000: 10).

Negiz ve Üçer'in (2012: 18) 2004 ve 2009 yıllarında seçilen kadın başkanlar ile yaptıkları niteliksel çalışmada, kadın başkanlar siyasete katılmaları konusunda kadınların karşılaştığı sorunları şu şekilde özetlemiştir:

1. Toplumun erkek egemen yapısının kadınları, özellikle siyasette göz ardı etmesi,
2. Kadınlara toplumda biçilen rollerin hem yetiştirilme tarzı hem de geleneksel anlayıştan kaynaklı olarak kadını daha çok eve yöneltmesi,
3. Kadınlara yönelik, yasalarda eşitlik ve kota gibi pozitif ayrımcı politikaların yeterli ölçüde uygulanmaması,
4. Kadınların “siyaset erkek işidir biz yapamayız” anlayışını benimsemeleri,
5. Kadınların özgüven sorununun aşılamaması,
6. Siyasetin erkekler tarafından parsellenmesi, rantın ve kirliliğin çok fazla ve ön planda olması,
7. Siyasi partilerin tüzük ve programlarını hazırlarken kadına pozitif destek olan cinsiyet kotası gibi kadına eşit koşullar yaratılincaya kadar koruyan ve teşvik eden maddelerin bulunmaması,
8. Kadınları harekete geçirecek toplum lideri rol modellerinin yetersiz ve samimiyetsiz oluşudur.

Oruç ve Bayrakçı (2018: 475-476) tarafından yerel meclislerde temsil hakkını elde etmiş kadınlarla yapılan görüşmelerin sonuçlarını değerlendiren bir başka çalışmada, kadınların var olan siyasal sisteme katılmaları konusunda karşılaştıkları temel sorunlar değerlendirilmiştir. Türkiye'nin ataerkil bir toplum yapısına sahip olması, kadının cinsel bir obje olarak görülmesi, eğitim düzeyinin yeterli olmaması, kadınların siyasetten uzak durması gibi sebeplerden ötürü kadınların katılımı ve temsili istenen düzeye ulaşamamıştır. Yapılan mülakatlarda katılımcılarında ifade etmiş olduğu gibi, Türkiye' de temsil oranı yetersiz kalmaktadır.

Sorunlardan bir diğeri; yerel seçimlerin ulusal seçim havasından geçmesidir. Nitekim özellikle 31 Mart 2019 yerel seçimleri dikkate alındığında bir ittifakın beka

meselesi, diğer ittifakın makroekonomik göstergeler üzerinden tartışma yaratması yereldeki adayların özgün politikalarının tartışılmasını engellemektedir.

Demokrasinin gerçek anlamda işleyebilmesi için toplumda yer alan tüm kesimlerin bu mekanizma içerisinde temsil hakkı ve imkanının olması gerekmektedir. Gerek ulusal gerek yerel siyasette kadınların, engellilerin, yaşlıların, çocukların kısacası tüm dezavantajlı grupların kendisine yeterli temsil hakkı bulması, bu gruplar açısından alınacak kararlarda kendilerinin söz sahibi olmasını ve kararların da meşruiyetini artıracaktır. Kadınların siyasal temsil noktasında karşılaştığı sorunlara yönelik geliştirilmiş çözüm önerileri mevcuttur. Bu çözüm önerileri ile amaç kadınlara belirli ayrıcalıklar tanınması ya da kayrılması değil, kadınların siyasete katılmaları konusunda önlerine çıkan engelleri ve dezavantajları en alt seviyeye indirmektir. Geliştirilen pozitif ayrımcılık uygulamaları istenilen düzeye ulaşmama da kadınların temsili açısından ciddi katkılar sunmaktadır (Yaylı ve Eroğlu, 2015: 512).

Kadınların siyasal temsili artırılmaya yönelik uygulanan en yaygın uygulama kota sistemidir. Kota sistemi; *“kadınların sayısal olarak eksik temsil edildikleri, tarihsel olarak uzak kaldıkları çeşitli kamusal birim ve pozisyonlarda dengeli bir cinsiyet dağılımını gerçekleştirmek ve bu alanları giderek kadınlar açısından da ulaşılabilir hale getirmek üzere cinsiyetler arası minimum bir dengeyi veya yüzdenin garanti ve/veya teşvik edilmesini sağlayan bir olumlu ayrımcılık politikasıdır”* (Öztaş, 2004: 219).

Tanımında da bahsedildiği gibi kota sistemi kadınların parlamentolarda veya yerel meclislerde temsil edilecekleri oranı yasal mevzuatla güvence altına almaktadır. Yasaların haricinde siyasi partiler de kendi tüzüklerine bu hükümleri koyarak, kendi siyasi temsil sınırları içerisinde belirli sayıda kadın temsilciye yer verebilmektedir. Kota sistemini uygulayan ülkeler henüz gerçekleştirdikleri ilk seçimlerin ardından siyasette kadın temsilci oranlarını artırmaya başlamışlardır. Örneğin Arjantin’de kadın temsilci oranı %6’dan %19’a, Kosta Rika’da %19’dan %35’e, Güney Afrika’da da %30 oranına ulaşılmıştır. Hindistan’da da yerel meclislere girişte %33’lük kota sistemi vardır. Siyasal partilerin iç düzenlemeleri ile kota sistemini uyguladığı ülkelere de Avusturya, Norveç, İsveç ve İngiltere örnek gösterilmektedir. Kota sistemi aracılığıyla yerel meclislerde kadın temsil oranı kısa vadede sayısal olarak artırılırken uzun vadede kadınların yerel ölçekteki etkinliğinin artmasına katkıda bulunabilmektedir (Usal, 2010: 120-121; Oktay, 2013: 969).

Kota sistemi kadınların siyasal temsiline belirli düzeyde katkıda bulunsa da asıl amaç seçilmiş kadınların sayısını artırmakla sınırlı değildir. Eğer gerçek anlamda bir kadın temsilden bahsedilmek isteniyorsa, sayısal temsilden ziyade kadınların kendi ihtiyaçlarını tespit ederek politikleştirebilecekleri bir siyasal sistemin varlığı elzemdir. Dolayısıyla sadece sayısal temsil kadınların siyasete katılmaları konusundaki engelleri tek başına ortadan kaldırmaya yeterli değildir (Alkan, 2004: 6). Nitekim Mutlu (2017: 24-25) çalışmasında bu konuya vurgu yapmış, kadınların

siyasete katılımı tartışmasının ‘% kaç’ üzerinden yapıldığını, kadının siyasete nasıl bir nitelik kazandırdığının veya kazandıracağıının pek tartışma konusu yapılmadığının altını çizmiştir.

Siyasette kadınların sayısal temsilinin artmasının yanında, kadınların sorunlarının farkında olan kadınlarca siyaset yapılması ve bu minvalde ‘siyasetin kadınsılaştırılması’ gerekmektedir. Ülkemizde geçmişten günümüze, kadın sorunlarını odağına alan, ‘kadınsı değerlere’ bağlı siyaset yapma şeklini kendi siyaset yapma biçimi haline getirememiş kadın siyasetçiler, nihayetinde eril siyasetin güçlenmesine destek olmakta, siyasette kadınlar için radikal değişiklikler gerçekleştirilmesi imkanını zorlaştırmaktadır. Kadınların siyasette hedeflenen sayısal temsil oranına ulaşmış olsalar da ‘kadın değerleri’ merkezli bir siyaset yapma biçimini özümsemedikleri ve gerçekleştirmedikleri müddetçe eril değerler siyaseti şekillendirmeye, belirleyici olmaya devam edecektir (Mutlu, 2017: 43-44). Ayrıca kadınların politik mücadelelerinin Meclis’e taşınması istenilen bir durum değildir. Cinsiyet eşitliğini ve kadınların hak taleplerini önceliğine alan kadınlardan ziyade biyolojik temsil oranına uygun kadınlara Meclis’te yer verilmektedir. Kadın hareketlerinden gelen kadınlara siyasal partilerde de pek yer verilmemekte, parti içerisinde bu önceliğe sahip kadınların olması istenmemektedir. Cinsiyeti kadın olanların belirli ölçülerde temsili yeterli görülmekte, bu değerlendirmelerle ‘kadınların kadınları temsil ettiği’ varsayılmaktadır (Çakır, 2019: 401).

Kadınların siyasal alana daha fazla katılabilmeleri için, geleneksel toplumsal yapının kadınlara yüklediği hanenin yeniden üretimini sağlayan işler toplumsallaştırılmalıdır. Özellikle çocukların yetiştirilmesi ve bakımı konusunda yeterli sayıda kreşin açılması gerekmektedir. Siyasal partiler kendi içlerinde %30 kadın kotası uygulayarak aday listelerini bu şekilde belirlemelidir. Bu uygulama sadece siyasi partilerle sınırlı kalmamalı, kadın kotasının bağlayıcılığını da sağlayan yasal altyapı oluşturulmalıdır. Siyasi partiler adaylık sürecinde belirledikleri ölçütleri kadınların katılımını kolaylaştıracak şekilde düzenlemeli ve adaylık öncesinde belirlenen adaylık ücretinden kadınlar muaf tutulmalıdır (Pınarcıoğlu, 2017: 23).

Kadınların siyaset mekanizması içerisinde daha fazla yer alabilmeleri için siyasi parti liderlerinin de konuya bakışı önemlidir. Siyasi liderler, kendi partisinin politika ve ideolojisini halka duyuran, görsel ve yazılı medyada kendilerine oldukça fazla yer verilen figürlerdir. Partinin dışarıdan görünen en etkili temsilcisi eğer kadın-erkek eşitsizliğine vurguda bulunuyor, bu eşitsizliği yeniden üretiyorsa veya cinsiyet eşitliğini sağlayıcı tedbirler almıyorsa bu konudaki yasal düzenlemelerin uygulanması da zorlaşmaktadır (Çakır, 2019: 402). Dolayısıyla siyasette cinsiyet eşitliğinin sağlanması noktasında siyasi liderlere de önemli görev düşmektedir.

5.TÜRKİYE'DE KADININ SİYASAL TEMSİLİNİN TARİHSEL DEĞERLENDİRMESİ

Tarih boyunca kadının toplumsal hayattaki rolü çeşitli dönemsel gelişmelere bağlı olarak sürekli değişken bir yapı göstermektedir. Kendi tarihimiz açısından bakıldığında kadının toplumsal hayatımızdaki rolünü belirli kırılma noktaları üzerinden okumak mümkündür. En genel ifadelerle bu dönüm noktalarını; Türklerin İslamiyet'i kabulü, Osmanlı Devleti'nin kuruluşu ve Cumhuriyet sonrası olarak bölümlere ayırmak mümkündür.

Gökalp (1968: 144-148) Eski Türklerde ana soyu ile baba soyunun birbirine eşit olduğunu belirtmektedir. Asalet sadece baba soyundan gelmemektedir. Örneğin bir şehzadenin hakan olabilmesi için hem ana hem de baba soyundan sülaleye sahip olması gerekir. Özellikle Şamanizm'in kadınlara verdiği önem, Eski Türkler'in de kadına önem vermesinin başlıca sebeplerinden olmuştur. Kadına verilen bu önem neticesinde kadını erkek 'hukuki statü' açısından de eşit kabul edilmiştir. Öyle ki hakan ile hatunun her ikisi de müştereken tecelli ettiği için bir emir yazılacağı zaman 'Hakan emrediyor ki' şeklinde başlarsa geçerli olmaz; 'Hakan ve Hatun emrediyor ki' şeklinde başlarsa geçerli olurdu. Yine hakan tek başına huzuruna elçi kabul edemezdi. Ayrıca şöenlerde, kurultaylarda, ibadetlerde, ayinlerde, savaş ve barış meclislerinde de hatun mutlaka hakanla beraber bulunurdu. Kadınlara doğrudan hükümdar, kale muhafızı, vali ve sefir olabiliyorlardı.

İslamiyet'in yayılmaya başladığı ilk dönemlerde Hz. Ayşe, Hz. Fatma gibi topluma öncülük eden kadınlar yetiştirilmiş olsa da ilerleyen yıllarda kadın İslam medeniyeti içerisinde yeterli rolü üstlenememiştir. Kadınların pek çok alandaki sosyal hakları kısıtlanmıştır. Bunun neticesinde bilim ve sanat gibi birçok alanda kendini gösterme imkânından mahrum kalan kadınlar, ev-tarla ikileminde gidip gelmişlerdir (Aksoy, 2016: 15).

Türklerin İslamiyet'i kabulü ile birlikte bir yandan kendi örf-adetlerini koruyup sürdürmeye çalışırken, bir yandan da fethettikleri Arap, Fars, Bizans ve Avrupa kültür ve toplumsal yapısından da etkilenme görülmeye başlanmıştır. Farklı kültürlerle bu kadar iç içe yaşamanın bir sonucu olarak da kadının toplumsal hayattaki rolünde birtakım değişiklikler görülmeye başlanmıştır. İlerleyen zamanlarda Anadolu'da ortaya çıkan tarikatlar da kadının toplumsal rolünün değişmesi konusunda etkili olmuştur (İnan, 1969: 19). İslamiyet'i kabul eden Türk topluluklarında da Osmanlı'da da kadının toplumsal hayatta sahip olduğu rolü kaybetmesindeki başlıca sebep olarak; Arap geleneklerinin ve kültürünün etkisi altında kalınması gösterilmektedir (Sağ, 2001: 14).

1876 Kanun-ı Esasî'de oy hakkına kimlerin sahip olduğu belirtilmemekle birlikte çıkartılan geçici talimatla düzenlenmiştir. Bu talimata göre seçilebilmek için 25 yaşını bitirmiş olmak, erkek olmak ve mülk sahibi olmak temel şartlar olarak sıralanmış; bunların dışında, güvenilir ve ahlâklı olmak, cinayet işlememiş olmak,

siyasi suçtan hüküm giymemiş olmak ve devletin resmi dilini bilmek şartları aranmıştır. 1908'de Kanun-ı Esasî'nin yeniden yürürlüğe konmasıyla birlikte yeni bir geçici kanun çıkarılmıştır. Burada da seçmen olabilmek için 25 yaş şart koşulmuş olsa da mülk sahibi olmak ifadesinin yerine 'az çok vergi ödeme' ifadesi almıştır (Turan, 2016: 101-102).

1923'te yapılan seçimler öncesinde yeni bir seçim kanunu çıkarılmamış, ancak 1908'de çıkarılan geçici kanunda düzenlemeler yapılmıştır. Seçmen yaşı 18'e indirilmiş, seçilme yaşı ise 30 olarak belirlenmiştir. Seçmen olabilmek için konan 'az çok vergi ödeme' şartı kaldırılmıştır (Turan, 2016: 103). 1923'te yapılan düzenlemelerle birlikte kadınlara ilişkin hükümlere yer verilmemiş olması bazı mebuslarca tepkiyle karşılanmıştır. Kadınların oy hakkından mahrum bırakılmasındaki en büyük gerekçe 'kadınların henüz yeterince olgunlaşmamış' olması gösterilmiştir. Bolu mebusu Tunalı Hilmi Bey, bu durumu protesto etmek için konuşma yapmak istese de yaptığı konuşma diğer mebusların karşı protestosu ile kesilmiştir. Dikkat çeken bir diğer nokta da bu dönemde kadınlara oy hakkı verilmemesi konusunda Birinci Grup ile İkinci Grup mebuslarının aynı fikirde olmalarıdır (Zihnioğlu, 2003: 121).

Mecliste kadınların seçme ve seçilme hakları ile ilgili bir düzenleme yapılmamış olması ne Cumhuriyet Halk Fırkası'nın ne de Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın parti programlarında kadınlara yönelik bir ibarenin bulunmaması birtakım oluşumların önünü açmıştır. 30 Mayıs 1923 tarihinde Nezihe Muhiddin'in önderliğinde kadınların siyasal haklarının alınması amacıyla bir mücadele başlatıldığı duyurulmuştur. Kendilerini "hey'et-i müteşebbise" (girişimci heyet) olarak tanımlayan on üç kadından oluşan bu hareketin mensupları, 15 Haziran 1923'teki şurasının ardından bundan sonraki faaliyetlerine 'Kadınlar Halk Fırkası' olarak devam edeceklerini açıklamışlardır (Zihnioğlu, 2003: 122-127).

Kadınlar Halk Fırkası adıyla kurulan partinin kuruluş beyannamesinin İçişleri Bakanlığı'na sunulmasının ardından kuruluş dilekçesine verilen yanıt sekiz ay sonra gelmiş, ancak gelen cevapta partinin faaliyetlerine izin verilmediği belirtilmiştir. Gerekçe olarak; 1909'da çıkartılan seçim kanununda kadınların siyasal temsililerinin mümkün olmadığı, bu nedenle parti kuruluşu için valilikten izin çıkmadığı ifade edilmiştir (Zeyrek, 2016: 847).

Kadınlar Halk Fırkası'nın kuruluşuna hükümet tarafından izin verilmemesi, kurucu üyeleri başka bir platform altında toplanma arayışına sevk etmiştir. Kurucu üyeler; kadınların siyasal hayattaki varlık mücadelesini bir dernek adı altında yürütmeye karar vermiş ve 7 Şubat 1924 tarihinde Türk Kadınlar Birliği adında bir dernek kurmuşlardır. 45 şubesiyle birlikte ülkenin geneline yayılmayı başaran dernek, 1935'te kapatılmış, 1949'da tekrar açılmıştır (Balcı ve Tuzak, 2017: 47).

Oy kullanma hakkı açısından en radikal değişiklik, 1934 tarihinde kanunda 'erkekler' anlamına gelen 'zükûr' kelimesinin yerine 'kadın, erkek' ifadesi konmuş

ve seçmen yaşı 18'den 22 yaşı tamamlamış olmaya yükseltilmiştir (Turan, 2016: 104). Görüldüğü gibi kadınların seçme ve seçilme hakkını alabilmesi 1934'te yapılan düzenleme ile mümkün olurken, bu tarihten önce de aslında her erkeğin seçmen olduğunu söylemek mümkün değildir. Erkeklerin seçmen olabilmesi de pek çok şarta bağlanmıştır.

6. 31 MART 2019 YEREL SEÇİMLERİ SONUÇLARININ YERELDE KADIN TEMSİLİ AÇISINDAN İNCELENMESİ: KIRKLARELİ ÖRNEĞİ

Bu bölümde çalışmanın analitik yapısı ile 31 Mart 2019 Yerel Seçimleri Sonucu'nda Kırklareli örneğinde elde edilen veriler tartışılmıştır.

6.1. ÇALIŞMANIN ANALİTİK YAPISI

Kırklareli ülkemizin Avrupa Kıtası'nda bulunan Marmara Bölgesi'nin Trakya kesiminde yer almaktadır. 6.555 km² toprak büyüklüğüne sahiptir. Kuzeyden 159 km sınır uzunluğu ile Bulgaristan, doğudan 58 km. kıyı uzunluğu ile Karadeniz, batıdan Edirne, güneydoğudan İstanbul, güneyden ise Tekirdağ illeri ile çevrilidir (<https://kirkclareli.bel.tr/kent-tarihi-ve-haritasi/>).

2018 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre Kırklareli nüfusu 360.860'tır. Toplam nüfusun 185.181'ini erkekler oluştururken 175.679'unu kadınlar oluşturmaktadır (TÜİK, 2019).

Çalışmanın amacı; Türkiye'de 31 Mart 2019 tarihinde gerçekleştirilen yerel seçim sonuçları baz alınarak Kırklareli ilinin 8 ilçesi üzerinden kadınların yerel siyasetteki temsil oranlarını ortaya koymaktır. Bu kapsamda; kaç kadın adayın belediye başkanlığı, belediye meclis üyeliği ve il genel meclis üyeliği için seçime girdiği ve kaç tanesinin temsil hakkını kazandığının belirlenmiş ortaya çıkan veriler ışığında bir değerlendirme yapılmıştır.

Çalışma Kırklareli ili içerisinde mevcut 8 ilçeyi kapsamaktadır. Sayısal veriler olarak da sadece 31 Mart 2019 Yerel Seçim Sonuçları baz alınmıştır. Seçim öncesinde siyasi partilerce gösterilen veya bağımsız aday olan kişilerin sadece cinsiyetleri üzerinden bir sınıflandırma yapılmış olup; eğitim durumu ve meslek gibi diğer veriler çalışma kapsamına dahil edilmemiştir. Yine çalışma kapsamında Yüksek Seçim Kurulu sayfasındaki resmi veriler arasında yer almamasından dolayı bir diğer yerel yönetim birimi olan muhtarlık seçimlerine ilişkin sonuçlar değerlendirilememiştir.

Çalışma kapsamında 31 Mart 2019 Yerel Seçimleri'nin öncesinde ve sonrasında Yüksek Seçim Kurulu tarafından ilan edilen 'kesin aday listeleri' ile 'kesin seçim sonuçları' Kırklareli ili örneğinde kadın-erkek temsil oranlarının karşılaştırılması amacıyla kullanılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir.

6.2. VERİLERİN DEĞERLENDİRMESİ

31 Mart 2019 Yerel Seçim Sonuçlarına göre yerel siyasette kadın temsiline araştırıldığı çalışmada analizler sırasıyla merkez ve ilçe belediye başkanlığı, belediye meclis üyeliği ve il genel meclis üyeliği düzeyinde yapılmıştır.

Tablo 4: 31 Mart 2019 Yerel Seçimlerinde Kırklareli İlçelerinde Belediye Başkan Adaylığı Sayıları: Kadın-Erkek Adayların Dağılımı

İlçeler	Belediye Başkan Adayları 31 Mart 2019					Kazanan Kadın Aday Sayısı
	Kadın	Yüzde	Erkek	Yüzde	Toplam	
Merkez	1	12,5	7	87,5	8	0
Lüleburgaz	0	0	6	100	6	0
Babaeski	0	0	8	100	8	0
Pınarhisar	1	16,6	6	83,4	7	0
Vize	0	0	7	100	7	0
Demirköy	0	0	4	100	4	0
Pehlivanköy	1	20	4	80	5	0
Kofçaz	2	40	3	60	5	0

Kaynak: <http://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019MahalliIdareler/2019ilceBelediyeBsk-AdayListesi.pdf> ; 1901335043 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Başvurusu neticesinde Yüksek Seçim Kurulu tarafından gönderilen Kırklareli İlçe Belediye Başkanları listesi.

Merkez ve ilçelerde belediye başkanlığına gösterilen kadın aday sayılarına bakıldığında sayıların çok düşük seviyede olduğu görülmektedir. Lüleburgaz, Babaeski, Vize ve Demirköy’de belediye başkan adaylığına partili veya bağımsız hiçbir kadının aday gösterilmediği/olmadığı görülmektedir. Belediye başkanlığında seçime giren en fazla kadın aday sayısı ise 2 ile Kofçaz ilçesindedir. Belediye başkanlığına gösterilen kadın sayısının çok düşük olmasına paralel olarak ‘kazanan’ kadın belediye başkanı sayısının olmaması da son derece önemlidir.

Belediye başkanlığına gösterilen kadın adayların siyasal partilerine bakıldığında Merkez ilçedeki kadın adayın Türkiye Komünist Partisi (TKP), Pınarhisar ilçesindeki kadın adayın Bağımsız Türkiye Partisi (BTP), Pehlivanköy

ilçesindeki kadın adayın Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve Kofçaz ilçesindeki kadın adayların da Saadet Partisi (SP) ve MHP tarafından gösterildiği görülmektedir. TBMM’de temsil hakkına sahip Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), İyi Parti (İP) ve Halkların Demokratik Partisi (HDP) tarafından Kırklareli merkez ve ilçe belediye başkanlıkları için kadın aday gösterilmemiştir.

Tablo 5: 31 Mart 2019 Yerel Seçimlerinde Kırklareli İlçelerinde Belediye Meclis Üyeliği Sayıları: Kadın-Erkek Adayların Dağılımı

İlçeler	Belediye Meclis Üyesi Adayları 31 Mart 2019					Kazanan Kadın Aday Sayısı
	Kadın	Yüzde	Erkek	Yüzde	Toplam	
Merkez	18	24,3	56	75,7	74	8
Lüleburgaz	35	24,4	108	75,6	143	11
Babaeski	19	27,1	51	72,9	70	5
Pınarhisar	13	20,3	51	79,7	64	3
Vize	5	8,7	52	91,3	57	2
Demirköy	6	20,6	23	79,4	29	1
Pehlivanköy	4	19	17	81	21	2
Kofçaz	9	32,1	19	67,9	28	2

Kaynak: <http://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019MahalliIdareler/2019ilceBelediyeMeclis-AdayListesi.pdf> ; 1901335043 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Başvurusu neticesinde Yüksek Seçim Kurulu tarafından gönderilen Kırklareli İlçe Belediye Meclis Üyeleri listesi.

Kırklareli ilçeleri arasında gösterilen belediye meclis üyeliği adaylarının cinsiyete göre oranları analiz edilirken adayların ‘asil’ veya ‘kontenjan’ olması dikkate alınmış olup, ‘yedek’ üyeler analize dahil edilmemiştir. Bu kapsamda bakıldığında meclis üyeliği ölçeğinde kadın adayların en yoğun bulunduğu ilçe %32,1 ile Kofçaz’dır. Kadın kotası konusunda yaklaşık %30’luk bir baraj düşünüldüğünde bu oranı geçen tek ilçe olma özelliğine sahiptir. Belediye meclis üyeliği adaylığında kadınların oranının en düşük olduğu ilçe ise %8,7 ile Vize’dir. Pehlivanköy ve Vize dışındaki tüm ilçeler %20’lik oranın üzerinde belediye meclis üyeliğine kadın aday göstermişlerdir.

Kazanan kadın adayların sayısına bakıldığında, belediye meclis üyeliğini en fazla kazanan kadın aday sayısının 11 ile Lüleburgaz'da olduğu görülmektedir. Belediye meclis üyeliğini en az sayıda kadının kazandığı ilçe ise 1 ile Demirköy'dür.

Belediye meclis üyeliği için aday gösterilen kadınların siyasi partilere göre dağılımlarına bakıldığında en fazla CHP tarafından 30 kadın aday gösterildiği görülmektedir. CHP'yi sırasıyla; 25 kadın adayla MHP, 19 kadın adayla AKP, 17 kadın adayla İP, 6 kadın adayla SP, 4 kadın adayla BTP, 2'şer kadın adayla Büyük Birlik Partisi (BBP), Vatan Partisi (VP) ve TKP ile 1'er kadın adayla Demokratik Sol Parti (DSP) ve Demokrat Parti (DP) takip etmektedir. Toplamda gösterilen 109 kadın adayın 23'ü 'ev hanımlarından' oluşmaktadır.

Tablo 6: 31 Mart 2019 Yerel Seçimlerinde Kırklareli İlçelerinde İl Genel Meclis Üyeliği Sayıları: Kadın-Erkek Adayların Dağılımı

İlçeler	İl Genel Meclis Üyesi Adayları 31 Mart 2019					Kazanan Kadın Aday Sayısı
	Kadın	Yüzde	Erkek	Yüzde	Toplam	
Merkez	4	16	21	84	25	0
Lüleburgaz	5	16,6	25	83,4	30	2
Babaeski	3	15,7	16	84,3	19	0
Pınarhisar	1	6,2	15	93,8	16	0
Vize	2	10,5	17	89,5	19	0
Demirköy	1	9	10	91	11	0
Pehlivan köyü	2	18,1	9	81,9	11	0
Koçaz	2	16,6	10	83,9	12	0

Kaynak: <http://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019MahalliIdareler/2019ilGenel-AdayListesi.pdf> ; 1901335043 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Başvurusu neticesinde Yüksek Seçim Kurulu tarafından gönderilen Kırklareli İl Genel Meclis Üyeleri listesi.

İl genel meclis üyeliğine gösterilen kadın adayların oranı oldukça düşük seviyelerdedir. Öncelikle hiçbir ilçede %20'lik bandın dahi aşamadığı görülmektedir. İl genel meclis üyeliğinde kadın adayların 'en' yoğun olduğu ilçe %18,1 ile Pehlivanköy'dür. İl genel meclis üyeliğinde kadın adayların yoğunluğunun en düşük olduğu ilçe ise %6,2 ile Pınarhisar'dır. Yine il genel meclis üyesi adaylığında gözlenen düşük tablo, kazanan aday sayısında da görülmektedir. Kırklareli'nin sadece Lüleburgaz ilçesinde il genel meclis üyeliğini 2 kadın aday kazanmış, diğer ilçelerinde seçime giren kadın adaylar temsil imkânını elde edememiştir.

Kırklareli merkez ve ilçelerinde il genel meclis adaylığına gösterilen kadınların siyasi partilere dağılımına bakıldığında; en fazla AKP ve İP tarafından 4'er kadın aday gösterilmiştir. Sırasıyla CHP 3, BTP 2, DP 2, MHP 1, SP 1, DSP 1, BBP 1 ve VP 1 aday göstermiştir.

İl genel meclis üyeliği için aday gösterilen kadınların meslek profilleri incelendiğinde 8 kadının 'ev hanımı' olduğu dikkat çekmektedir. Sadece rakamlara bakıldığında kadınların ekonomik özgürlüğüne kavuşmadan da temsil hakkı edebileceğini düşündürse de ev hanımı olan 8 kadından sadece 1 kadının 'asil' olarak temsil hakkı elde etmiş olması, söz konusu kadınların sembolik amaçlı listelere konduğunu göstermektedir.

7.SONUÇ

Demokratik sistemlerin vazgeçilmez özelliği karar alma süreçlerine karardan etkilenen kesimlerin katılımlarının sağlanmasıdır. Ancak bu şekilde kişiler temsilcileri aracılığıyla kendileri hakkında alınacak kararlarda söz sahibi olabilirler. Ülkemizde kadınların nüfusun yaklaşık yarısını oluşturduğu göz önüne alınırsa karar alma süreçlerinde de benzer oranda bir temsil hakkının olması gerekmektedir. Ancak hem ulusal hem yerel siyasetteki kadın temsil oranlarına bakıldığında kadınların temsil oranının oldukça düşük seviyelerde olduğu görülmektedir.

Çalışmanın hipotezi; Kırklareli ilinde kadınların yerel siyasette temsil oranı çok düşüktür. Elde edilen verilere bakıldığında çalışmanın hipotezi doğrulanmıştır. Kırklareli örneğinde merkez ve ilçe belediyelerinde belediye başkanlığı nezdinde kadınlar temsil hakkı elde edememiştir. İl genel meclis üyeliğinde ise sadece Lüleburgaz ilçesinde 2 kadın aday temsil hakkı kazanırken, diğer ilçelerde il genel meclislerinde kadın temsilci bulunmamaktadır. Belediye meclis üyeliği konusunda da kadınların temsili istenen düzeyde olmayıp yaklaşık %20'lik bir seviyede yer almaktadır.

Kırklareli ili örneğinde çıkan sonuçlara bakıldığında; 31 Mart 2019 Yerel Seçimleri sonucunda kadınların ilçe belediye başkan adaylığı, ilçe belediye meclis üyeliği ve il genel meclis üyeliklerinde oldukça düşük oranlarda aday gösterildiği ve gösterilen adayların da çok az bir oranının temsil hakkı elde ettiği görülmektedir. Burada aday gösterilen kadınların oranının az olmasının yanında gösterildikleri

sıralamaların listelerde seçilme eşiklerine uzaklığının da rolü büyüktür. Bu bağlamda Kırklareli ilinde siyaset icra edenlerin kat etmesi gereken epey yol bulunmaktadır. Üstelik yerel siyaseti doğrudan etkilemese de ulusal siyasette Kırklareli ilinin cumhuriyet tarihi boyunca '1' tane bile kadın milletvekili çıkar(a)mamış olması da Kırklareli'nin siyasette kadın temsili konusundaki eksikliğini göstermesi açısından önemlidir (<http://ka-der.org.tr/cumhuriyet-tarihi-boyunca-bir-tane-bile-kadin-milletvekili-cikarmamis-20-sehrimiz-var/>).

Yerel temsilde kadınların temsil sorunu sadece Kırklareli'ne ait bir sorun olmayıp, ülkemizdeki birçok yerel yönetimde karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki benzer coğrafyalarda yapılan iki çalışma da bu iddiayı doğrulamaktadır. İlk olarak Arıkoğlu Ündücü (2012)'nin siyasi partilerin kadın kollarını Edirne örneği üzerinden analiz ettiği çalışmasında; AKP, CHP ve MHP'nin il yönetim kurullarında kadın sayısı oldukça düşük olup, yürütme kurullarında ise hiç yer alamadıkları görülmektedir. Delege sayısı bakımından AKP'de 606 delegenin 84'ü, CHP'de 540 delegenin 179'u, MHP'de 669 delegenin 49'u kadındır. Edirne özelinde siyasi partilerin kadın delege sayılarını oranladığımızda; AKP %13,86, CHP % 33, MHP de % 7,3 olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca her üç partinin de yine Edirne ili kapsamında kadın milletvekili bulunmamaktadır. İkinci olarak Bozaday ve Kutlu (2014)'nin 2014 yerel seçimlerini Çanakkale özelinde incelediği çalışmada çıkan bulgular ile 2019 yerel seçimlerinde Kırklareli özelinde yapılan incelemede elde edilen bulgular oldukça benzerlik göstermektedir. Bozaday ve Kutlu (2014)'nin çalışmasında da belediye başkanlığını kazanan kadın aday sayısı 0'dır, belediye meclis üyeliğinde temsil hakkı elde eden kadınların ilçelerde oranı yaklaşık %15-25 bandındadır ve il genel meclisinde temsil hakkı elde eden kadın sayısı Çanakkale'de yokken Kırklareli'nde de bu sayı yalnızca 2'dir. Görüldüğü gibi Edirne ve Çanakkale özelinde yapılan her iki çalışma da ülkemizde kadının siyasette temsilinin oldukça düşük olduğunu kanıtlamakta ve Marmara Bölgesi özelinde de bunu yansıtmaktadır. Tıpkı Edirne ve Çanakkale örneklerindeki gibi Kırklareli özelinde de kadının siyasal temsili oldukça düşük seviyededir.

Kadınların siyasette temsil sorunu, aslında kadınların toplumsal hayatta yaşadıkları cinsiyet eşitsizliğine dayalı sorunlardan biridir. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet eşitsizliğini giderici politikaların hayata geçirilmesi (ekonomi, eğitim, sağlık, hukuki vs. alanlarda), siyasette kadın temsili de artıracaktır. Siyasette, özellikle de yerel siyasette kadın temsili sorununa yönelik çözüm politikalarına bakıldığında öncelikle çeşitli ülkelerde uygulanan kadın kotasının ülkemizde mutlaka faaliyete geçirilmesi şarttır. Kadın temsiliinde yaşanan sorunun; siyaset mekanizmasında yer alan aktörlerin (partilerin, siyasi parti başkanlarının, delegelerin vs.) inisiyatifine bırakılarak çözülemeyeceği yıllara ait oranlara bakıldığında görülmekte olup, bu konunun yasal altyapısının hazırlanması gerekmektedir. Siyasetin erkek egemen yapıdan çıkarılması, Mutlu'nun (2017) ifadesiyle siyasetin dilinin dönüştürülmesi kadınların temsil sorununun çözümü noktasında ilerleme sağlayacaktır. Ayrıca kadınların temsil sorununun sadece kadınların rakamsal oranlarının artırılması ile

çözümüne kavuşturulamayacağı, niteliksel açıdan donanımlı kadınların siyaset mekanizması içerisinde yer alması sağlanmalıdır. Nitekim belediye meclis üyeliği ve il genel meclis üyeliğine gösterilen kadın adayların önemli ölçüde 'ev hanımlarından' oluştuğu ve seçimlerde başarı sağlayamadığı bu konuda önemli bir veri olarak karşımıza çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

Aksoy, İlhan. (2016). Toplumsal ve Siyasal Süreçte Türk Kadını, Yasama Dergisi, S. 32, ss. 7-20.

Anbarlı Bozatay, Şeniz ve Kutlu, Salih Ziya. (2014). "Siyasette Kadın Temsili Açısından 30 Mart 2014 Yerel Seçimi Sonuçlarının Çanakkale İli Örneğinde Değerlendirilmesi". Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı 12 / 16, ss: 131-156 .

Araslı, Oya. (1972). Adaylık Kavramı ve Türkiye'de Milletvekiliği Adaylığı, Ankara Üniversitesi Hukuk Yayınları, No: 311.

Arıkoğlu Ündücü, Cemile. (2012). Siyasal Partilerin Arka Bahçesi: Kadın Kolları (Edirne Örneği), Dokuz Eylül Üniversitesi Uluslararası Kadın Konferansı "Kadın Olmak, Farkındalık ve Özgürleşme" Bildiriler Kitabı, 09-11 Mayıs, İzmir, ss. 49-64.

Balcı, Meral ve Tuzak, Mervenur. (2017). Cumhuriyet'in ilk yıllarında Nezihe Muhiddin özelinde Türk kadınlarının siyasi hakları için mücadelesi. Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi, C. 1, S. 1, ss. 43-51.

Baykal, Deniz. (1970). Siyasal Katılma: Bir Davranış İncelemesi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No: 302.

Bayraktar, Ulaş. (2017). Belediyelerde Kadın, Kadınlar İçin Belediye, TESEV Yayınları.

Belli, Aziz. (2015). Yerel Yönetimlerde Kadın Temsili ve Yerel Demokrasi, Yasama Dergisi, S. 31, ss. 65-88.

Bilgi Edinme Hakkı Kapsamında 1901335043 sayılı başvuru sonucu (Kırklareli İlçe Belediye Başkanlığı Kazananlar Listesi, Kırklareli Belediye Meclis Üyeliği Kazananlar Listesi, Kırklareli İl Genel Meclisi Kazananlar Listesi). Erişim Tarihi: 06.08.2019.

Bilgi Edinme Hakkı Kapsamında 1902479486 sayılı başvuru sonucu (31 Mart 2019 Yerel Seçim Sonuçlarında Kazanan Kadın Aday Sayıları). Erişim Tarihi: 11.12.2019.

Bulut, Yakup ve Tanıyıcı, Şaban. (2007). Türkiye'de Belediye Meclis Üyelerinin Temsil Ediciliği ve Kent Yönetimindeki Etkisi, Yerel Yönetimler Üzerine

Güncel Yazılar II, (Ed.) Hüseyin Özgür ve Muhammet Kösecik, Ankara: Nobel Yayınları.

Çaha, Ömer; Toprak, Metin, ve Dalmış, İbrahim. (1996), “Siyasal Parti Üyelerinde Siyasal Katılım Düzeyi: Kırıkkale Örneği”, Yeni Türkiye Dergisi, S. 9, ss. 205-247.

Çağlar, Nedret. (2011). Kadının Siyasal Yaşama Katılımı ve Kota Uygulamaları, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, C. 3, S. 4, ss. 56-79.

Çakır, Serpil. (2019). Erkek Kulübünde Siyaset. İstanbul: Sel Yayıncılık.

Çitci, Oya. (1996), “Temsil, Katılım ve Yerel Demokrasi”, Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt: 5, Sayı: 6, s. 5-14.

Çukurçayır, Mehmet Akif. (2012). Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi, 4. Baskı, Konya: Çizgi Kitabevi.

Dilber, Fadime. (2013). Siyasal Katılıma Etki Eden Psikolojik Faktörler ve Seçmen Tercihine Etkisi; Karaman Seçmenleri Üzerine Bir Alan Araştırması, Akademik Bakış Dergisi, S. 35, ss. 1-21.

Duran, Hasan. (2005). Siyasal Katılmayı Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma: Tavşanlı-Kütahya Örneği, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, S. 13, ss. 131-152.

Dursun, Davut. (2016), Siyaset Bilimi, 8. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.

Erbay, Ercüment ve Tuncay, Tarık. (2006). Sosyal Hizmet Bakışıyla Kadın İstihdamı. Toplum ve Sosyal Hizmet, C. 17, S. 2, ss. 25-40.

Gökalp, Ziya. (1968). Türkçülüğün Esasları, Ankara: Varlık Yayınları.

Gül, Songül Sallan. (2007). 22 Temmuz Seçiminin Galibi Kim? Bıyıklı Kadınlar mı Yoksa Eril Siyaset mi?, Toplum ve Demokrasi, C. 1, S. 1, Aralık, ss. 1-26.

<https://www.unfpa.org/data/world-population-dashboard> Erişim Tarihi: 23.02.2019.

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.dagilim Erişim Tarihi 06.04.2019.

<http://ka-der.org.tr/8-257-belediye-baskan-adayinin-sadece-652si-kadin/> Erişim Tarihi: 11.06.2019.

<http://ka-der.org.tr/cumhuriyet-tarihi-boyunca-bir-tane-bile-kadin-milletvekili-cikarmamis-20-sehrimiz-var/> Erişim Tarihi: 07.08.2019.

<https://kirklareli.bel.tr/kent-tarihi-ve-haritasi/> Erişim Tarihi: 12.06.2019.

<http://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019MahalliIdareler/2019ilceBelediyeBsk-AdayListesi.pdf> Erişim Tarihi: 23.03.2019.

<http://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019MahalliIdareler/2019ilceBelediyeMeclis-AdayListesi.pdf> Erişim Tarihi: 23.03.2019.

<http://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019MahalliIdareler/2019ilGenel-AdayListesi.pdf> Erişim Tarihi: 23.03.2019.

IPU, Gender equality at a glance,
<https://www.ipu.org/file/6628/download?token=R2WvsJPX> Erişim Tarihi:
06.04.2019.

IPU, Representation of women in parliaments- Regional Countries,
<https://www.ipu.org/file/2687/download?token=oc2hik70> Erişim Tarihi: 06.04.2019.

IPU, World and regional averages of women representation,
<http://archive.ipu.org/wmn-e/world.htm> Erişim Tarihi: 17.12.2019.

İnan, Afet. (1969). Atatürk ve Kadın Haklarının Kazanılması, İstanbul.

Kılıç, Zeynep. (2000). Eşitlik İçin Kota Politikaları. Ankara: Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi.

Kumar, Pankaj. (2017). Participation of Women in Politics: Worldwide Experience, IOSR Journal Of Humanities And Social Science, C. 12, S. 12, ss. 77-88.

Mutlu, Ahmet. (2017). Niteliksel Bağlamda Kadının Siyasetteki Yeri ve Anlamı, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S. 9, Ocak-Nisan, ss. 24-46.

Nacak, Osman. (2015). "Türk Yönetim Anlayışında Bir Değişim: Siyasal Temsilin Doğuşu ve Gelişimi", Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 17, Sayı 1, ss. 147-169.

Negiz, Nilüfer ve Üçer, Nilay. (2012). Yerel Siyasette Seçil(e)meyen Kadın: 2004-2009 Mart Seçimleri Düzleminde Analitik Bir İnceleme, Çağdaş Yerel Yönetimler, C. 21 S. 2 Nisan, ss. 1-23.

Oktay, Tarkan. (2013). Belediye Meclisleri Komisyonlarında Kadın Temsili: Bölgesel Bir Analiz. 11th International Conference on Knowledge, Economy and Management (ICKEM), ss. 965-997.

Oruç, Tülay ve Bayrakçı, Erdal. (2018). Yerel Siyasette Temsil ve Katılım: Kadın Aktörler, MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 7, S. 2, ss. 463-480.

Örs, Birsen. (2006). “Siyasal Temsil”, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, No: 35, ss. 1-22.

Öztan, Ece. (2004). Toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları ve olumlu ayrımcılık. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, C. 59, S. 1, ss. 203-235.

Pınarcıoğlu, Nihal Şirin. (2017). Eril Siyasette Kadın Temsili (Mi?), Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, C. 7, S. 1/1, ss. 12-24.

Sağ, Vahap. (2001). Tarihsel Süreç İçerisinde Türk Kadını ve Atatürk, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 1, ss. 9-23.

Şahin, Funda. (2011). Kadınların Siyasal Katılımları Çerçevesinde Kadın Meclislerinin Yerel Siyasetteki Etkinlikleri ve Üye Profilleri, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.

Turan, İlter. (1977). Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış, İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayını, İstanbul, 1977.

Turan, İlter. (2016). “Türkiye’de Parlamento ve Seçimler”, içinde der. Kabasakal, Mehmet, Türkiye’de Siyasal Yaşam: Dün, Bugün, Yarın, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

TÜİK, (2018). http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1059 Erişim Tarihi: 23.02.2019

TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=2820 Erişim Tarihi: 13.06.2019.

UN and IPU, Women in Politics: 2017, http://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2017/femmesenpolitique_2017_english_web.pdf?la=en&vs=1123 Erişim Tarihi: 06.04.2019.

Usal, Zeynep Oya. (2010). Bir İnsan Hakkı Olarak Kadının Siyasal Hayata Katılımı: Avrupa Birliği Ülkelerindeki Durum ve Türkiye, (Basılmamış Doktora Tezi) İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrupa Birliği Anabilim Dalı, İstanbul.

Üşür, Serpil Sancar. (2000) Siyasal Süreçlere Katılımda Kadın-Erkek Eşitliği, Kadın-Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş: Eğitim, Çalışma Yaşamı ve Siyaset, İstanbul: TÜSİAD.

Yaraman, Ayşegül. (2015). Türkiye’de Kadınların Siyasal Temsili, Dişiliksiz Siyaset, 2. Baskı, İstanbul: Bağlam Yayınları.

Yaylı, Hasan ve Eroğlu, Gülçin. (2015). “Yerel Katılım Bağlamında Türkiye’de Kadın Temsili”, International Journal of Science Culture and Sport, Özel Sayı 3, ss. 504-524.

Yaylı, Hasan ve Pustu, Yusuf. (2008). “Yerel Demokrasinin İlkeleri”, Karadeniz Araştırmaları, Sayı: 16, ss.133-153.

Yurdigül, Yusuf. (2013). Yerel Siyasette Temsil Sorununu Aşma Stratejisi Olarak Kadın Siyasetçilerin Medyayı Kullanma Biçimleri (Erzurum Örneği), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 17, S. 2, ss. 37-52.

Yazıcı, Sinan. (2018). “Siyasal Katılma”, içinde *Kamu Yönetimi Ansiklopedisi*, (ed. Işıkçı, Yasemin Mamur ve Alacadağlı, Esmeray), Ankara: Astana Yayınları.

Zeyrek, Suat. (2016). ‘Kadınlar Halk Fırkası’ nı Kurma Teşebbüsü (15 Ağustos 1923) ve Nezihe Muhiddin’in Faaliyetleri, içinde (ed. Osman Köse, Geçmişten Günümüze Şehir ve Kadın C. II), Canik Belediyesi Kültür Yayınları, No: 16, ss. 843-853.

Zihnioğlu, Yaprak. (2003). Kadınsız İnkılap, İstanbul: Metis Yayınları.

2009 Mahalli İdareler Türkiye Geneli Seçim Sonuçları, <http://www.ysk.gov.tr/tr/29-mart-2009-mahalli-idareler-genel-secimleri/2820> Erişim Tarihi: 11.06.2019.

2014 Mahalli İdareler Türkiye Geneli Seçim Sonuçları, <http://www.ysk.gov.tr/tr/30-mart-2014-mahalli-idareler-genel-secimleri/2853> Erişim Tarihi: 11.06.2019.